

Європейський вимір зовнішньої політики України

1. Характер, мета, умови євроінтеграції
2. Економічна привабливість Євросоюзу для України
3. Історія становлення Європейського Союзу.

1. Характер євроінтеграції. Спочатку інтеграція мала виключно економічний характер, оскільки держави члени були не готові поступитися своїм суверенітетом на користь наддержавних інститутів влади. Саме тому національні уряди відкидали ідею інтеграції у політичній та військовій сферах. Однак з часом інтеграційні процеси неминуче стали прямо або опосередковано охоплювати й інші сфери суспільного життя (політичну, соціальну сферу, культуру, освіту, охорону здоров'я тощо).

Мета євроінтеграції

- створення в межах ЄС економічного і валютного союзу, заміна національних валют єдиною валютою;
- запровадження спільної зовнішньої і безпекової політики; запровадження системи міждержавного співробітництва в сфері внутрішніх справ і юстиції;
- створення єдиного європейського громадянства, ухвалення спільного кодексу прав і свобод особистості на всій території ЄС;
- розробка і впровадження єдиного механізму ухвалення рішень; оновлення і розширення системи угод ЄС із державами та їхніми об'єднаннями в різних регіонах світу.

Темпи інтеграції — пов'язані із тим, що не всі держави-члени можуть або хочуть інтегруватися однаковими темпами. При цьому виникає потреба узгодити інтереси різних груп держав, тому з'явився термін — «Європа різних швидкостей», що використовується на позначення ідеї про можливість різних темпів інтеграції для різних країн. Ті держави-члени, що мають бажання й

можливості, за згоди всіх інших, можуть швидше просуватися в інтеграційному процесі в певній сфері.

Умови інтеграції України до західноєвропейських структур (як і взагалі інтеграція будь-якої країни до будь-яких міжнародних структур) можлива лише після досягнення певних процедурних стандартів (див. вище) в певних галузях (тобто в економіці, державному управлінні, у сфері права й т. ін.) одночасно з відмовою від частини державного суверенітету і добровільною передачею низки виключних повноважень державної влади наднаціональним виконавчим органам.

В остаточному підсумку, тільки рівень життя, інакше кажучи, ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб людини від максимально можливих у даному соціально-культурному середовищі, є тією самоціллю, на яку орієнтується держава і кожна політична сила, що виборює владу.

2. Економічна привабливість Євросоюзу для України полягає насамперед у можливості долучитися до високої культури ефективного ринкового господарювання і підняти до такого ж рівня власну економіку. В цілому вступ до ЄС сприятиме:

1. Подоланню економічної відсталості. Європа становить собою один із масштабних платоспроможних та інноваційних ринків, освоїти й заповнити який намагаються багато країн світу, у т.ч. США, Японія, Китай, Індія, Бразилія, Росія. Інноваційність виробництва в ЄС перевищує 75%. Середній показник ВВП на жителя в ЄС майже увосьмеро вищий, ніж в Україні. Продуктивність праці в євросоні у вчетверо вищий ніж в Україні. Середній рівень енергоефективності економіки в ЄС вчетверо вищий, ніж в Україні. ЄС — лідер у світі за розвитком так званої зеленої енергетики і дає понад 40% світової відновлюваної енергії.

2. Вирівнюванню та підтримці розвитку Бюджет ЄС утворюється щорічно на суму близько 1 трлн. євро шляхом відрахування кожною країною 1% від її ВВП і розподіляється з урахуванням політики вирівнювання розвитку. Країни з нижчим рівнем розвитку отримують фінансування з бюджету ЄС значно більше, ніж сплачують внесків до нього. Це стосується Польщі (утричі більше), Румунії, Греції, Чехії і Португалії (у 2–2,5 разу). Більшість країн ЦСЄ отримують від 1,5

до 2,5 тис. євро на громадянина. Для порівняння: Болгарія і Румунія отримують із бюджету ЄС понад 1 тис. євро на громадянина, що вдвічі більше, ніж припадає бюджетних коштів на жителя в Україні.

3.Збільшенню іноземних інвестицій. Інвестиційний потенціал країн ЄС ушестеро перевищує інвестиційний потенціал Росії. ЄС давно став лідером з увезення прямих іноземних інвестицій в Україну. Ще 15 років тому на ЄС припадала лише третина інвестицій в Україну, у 2014 р. — вже три четвертих. Навіть якщо відняти третину інвестицій, що надходять із офшорних зон країн ЄС, у яких інвестиції можуть мати українське чи російське походження, залишається дуже вагома частина справді іноземних інвестицій.

4.Здійсненню модернізації й реформ. Можливість приведення умов для бізнесу і підприємництва до європейських стандартів. Це успішно реалізували Словенія, Польща, Словаччина та країни Балтії, особливо у сфері малого і середнього бізнесу, у податковій, інвестиційній, фінансовій та інших сферах. Загалом, показники реформ і модернізації суспільства в ЄС — одні з найвищих у світі. У рейтингах економічної свободи, легкості ведення бізнесу, конкурентоспроможності економіки, сприйняття корупції Україна значно відстає від країн ЄС нерідко майже на 100 позицій серед 170–180 досліджених країн світу.

5.Досягненню соціальних стандартів життя. Середньомісячна заробітна плата в ЄС сьогодні майже вдев'ятеро вища, ніж в Україні. Система пенсійного забезпечення давно сформувалася як ринкова, тривінева і не викликає нарікань стосовно неадекватного розподілу коштів пенсійних фондів. Щодо європейського стандарту оцінки робочої сили: сьогодні робоча сила в Україні недооцінена порівняно з середньою в ЄС і євросоні вдвічі, а порівняно з Бельгією, Францією, Швецією — вчетверо. Ще більші можливості України — в освоєнні інших соціальних стандартів країн ЄС, стосовно яких відставання ще більше. Йдеться про видатки на соціальний захист і соціальну допомогу. За цими показниками відставання від ЄС та євросони України — в десятки разів.

3. Історія становлення Європейського Союзу.

Європейський Союз утворився в результаті послідовного розвитку процесу інтеграції країн Західної Європи, на території якої державними утвореннями були Західна Римська імперія, Франкська держава, Священна Римська імперія. Ця ідея отримала нове життя після Другої світової війни. В 1949 році була створена Рада Європи¹⁴ (організація на зразок регіонального еквівалента ООН), яка зосереджує свою діяльність на проблемах забезпечення прав людини в європейських країнах.

Початкові кроки утворення ЄС

1950 9 травня - міністр закордонних справ Франції Р. Шуман запропонував створити спільний ринок вугільної і сталеливарної продукції Франції, ФРН та інших західноєвропейських країн (пропозиція увійшла в історію під назвою «декларація Шумана») Однією з головних цілей плану стало примирення Франції та Німеччини та недопущення між ними війни.

1951 18 квітня - підписання Паризького договору про створення Європейського співтовариства вугілля і сталі (ЄСВС). До складу ЄСВС увійшли шість країн: Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина та Франція, які в подальшому стали «локомотивом» європейської інтеграції). Договір про ЄСВС набув чинності 23 липня 1952 року.

1952 27 травня - країни «європейської шістки» підписують Договір про заснування Європейського оборонного співтовариства (ЄОС).

1957 23 березня - у м. Рим відбулося підписання Договору про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) та Договору про створення Європейського співтовариства з атомної енергетики (Євратом).

1965 8 квітня - підписано Договір про злиття виконавчих органів ЄСВС, Євратому та ЄЕС. 1 липня 1967 року цей Договір набув чинності. Основними інститутами стали Європейська Комісія, Рада Європейських Співтовариств, Європейський Парламент та Суд Європейських Співтовариств.

У грудні 1974 року до цих органів додався новий – Європейська Рада, яка складається з глав держав та урядів країн-членів Європейських Співтовариств.

1968 завершення формування зони вільної торгівлі та митного союзу

(перших двох етапів інтеграції) Європейського економічного співтовариства (ЄЕС).

1969 завершується формування спільного ринку.

Первісні цілі ЄЕС, визначені Римським договором 1957 року були досягнуті. З'явилася необхідність визначення подальших завдань для розвитку європейської інтеграції.

Процес розширення ЄС — розпочався із 1973 року. Його розуміють як збільшення кількості членів цієї Спільноти. Відбулося 7 «хвиль» розширення. Після входження у 2013 році Хорватії, ЄС нараховує 28 країн-учасників.

1 липня 1987 набув чинності Єдиний європейський акт, підписаний у лютому 1986 року. Цей документ визначив подальші цілі Європейської інтеграції. Зокрема, він поставив за мету створення до 1 січня 1993 року Єдиного внутрішнього ринку (наступного етапу економічної інтеграції, що передбачав гармонізацію економічної політики та інституцій), запровадив спільну політику в соціальній сфері, в галузі науково-технологічного розвитку, охорони навколишнього середовища. Цей документ також вніс зміни до договорів про утворення Європейських Співтовариств, а також поширив інтеграційний процес на сферу зовнішньої політики. Крім того, у Єдиному Європейському акті було поставлено питання про створення Європейського Союзу, який мав стати інститутом не лише економічним, а й політичним.

7 лютого 1992 у Маастрихті було підписано Договір про Європейський Союз (саме поняття «Європейський Союз» з'явилося ще під час Паризької конференції 1972 року). Договір набув чинності 1 листопада 1993 року. Власне, це і є народженням того ЄС, про який ми сьогодні говоримо.

Договір визначив так звані «три колони» ЄС:

- ✓ «перша колона» — Європейські Співтовариства: ЄСВС, Євратом та Європейське Співтовариство (замість старої назви «Європейське Економічне Співтовариство»). Причому Європейське Співтовариство є каркасом процесу інтеграції;
- ✓ «друга колона» — спільна зовнішня та безпекова політика (СЗПБ);

✓ «третя колона» — співробітництво у сферах юстиції та внутрішніх справ.

Прийняття Маастрихтського договору визначило курс на завершення формування єдиного внутрішнього ринку (четвертий рівень економічної інтеграції) та перехід до реалізації ідеї економічного та валютного союзу (п'ятий - найвищий рівень економічної інтеграції).

1995 Приєдналися Австрія Фінляндія Швеція (*IV розширення*) 15

2 жовтня 1997 підписано **Амстердамський договір** (набув чинності 1 травня 1999 року). Зазначений договір вніс зміни та доповнення до Маастрихтського договору, Римського договору про заснування Європейського (Економічного) Співтовариства та Євратому, Договору про заснування ЄСВС. Ці зміни привели інституційні механізми до цілей, визначених Маастрихтським договором.

1997 Шенгенська угода про вільне (безвізове пересування громадян у межах Європейського Союзу. До Шенгенського простору входять 22 з 28 держав-членів ЄС (усі «старі» держави-члени ЄС, окрім Великої Британії та Ірландії, і всі «нові», крім Кіпру, Румунії, Болгарії та Хорватії), 3 країни Європейської економічної зони (Ліхтенштейн, Норвегія та Ісландія), та Швейцарія.

Станом на 2011 рік угода діяла в 26 країнах.

був підписаний **Ніццький договір**, який вніс зміни в механізми інституційного розвитку ЄС з огляду на його майбутнє розширення.

Зокрема, квоти представництва в інституціях ЄС були перерозподілені з урахуванням потенційної участі у них нових членів.

1 січня 1999 р. - до готівкового обігу була введена єдина **грошова одиниця ЄС – євро**, що стало етапом переходу до формування економічного та валютного союзу ЄС – найвищого етапу інтеграції. Початково Єврозона нараховувала 11 країн, в яких євро було введено 1 січня 1999 року (готівка 1 січня 2002 року): Австрія, Бельгія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Фінляндія, Франція. Пізніше євро ввели в 6 країнах: Греція, Словенія, Кіпр, Мальта, Словаччина, Естонія. Велика Британія та Данії вирішили поки що відмовитись від введення євро на своїй території, а Швеція не змогла

виконати необхідних критеріїв введення євро, встановлених Маастрихтським договором.

2004 Приєдналися до ЄС: Естонія Кіпр Латвія Литва Мальта Польща Словаччина Словенія Угорщина Чехія (**найбільш «амбітне» — V розширення**)
25

17-18 червня 2004 на Саміті ЄС у Брюсселі було схвалено текст **Конституції Європейського Союзу**. 29 жовтня 2004 року Угоду про Конституцію Європейського Союзу було підписано главами держав а урядів 25 країн-членів ЄС у Римі.

2007 Болгарія Румунія (**VI розширення**) 27
грудень

2007

глави держав і урядів ЄС року підписали **Лісабонський договір** про реформу Європейського Союзу (набув чинності 1 грудня 2009). Він ставив ЄС на нову договірну основу і мав зробити його демократичнішим, прозорішим і ефективнішим. Наприклад, у майбутньому діючий Президент Європейської ради мав зміцнити безперервність дій ЄС. Прийняття рішень ЄС планувалося полегшити за рахунок відмови від одностайного голосування. Рішення, що приймаються кваліфікованою більшістю, поширюються тепер на багато інших сфер. Починаючи з 2014 року, для прийняття рішень Ради ЄС принципово необхідна буде «подвійна більшість». Відповідно до цього рішення Європейського Союзу у Раді міністрів потрібна буде більшість у 55 відсотків країн-членів, що налічують 65 відсотків населення (перехідне положення до 2017 року).

2013 Приєдналась Хорватія (**VII розширення**). На сьогодні три країни мають статус кандидатів на вступ до ЄС: Македонія, Туреччина, Чорногорія

28

23

червня

2016

у Великобританії відбувся референдум про вихід країни з Євросоюзу — «Брекзїт» (скорочення від Britain Exit — «Британія виходить»).

Прихильники автономії перемогли, набравши 51,9% голосов. За те, щоб залишитися, проголосували 48,1%